

Cap a la construcció del Poder Popular. Reptes i riscos del cicle electoral.

JOAQUIM GIMENO, MILITANT D'EMBAT, ORGANITZACIÓ LLIBERTÀRIA DE CATALUNYA. :: 25/02/2016

Cap a la construcció del Poder Popular. Reptes i riscos del cicle electoral.

“... el nostre projecte de poder popular, no pretén crear organitzacions civils que serveixin com a bases de suport al govern, si no l'organització directa del poble que li serveix per a socialitzar aquest poder...”

Des de fa un temps enrere, hem pogut observar com han sorgit noves propostes polítiques de caire institucional, que partint de les lluites socials desenvolupades arrel de la crisi, han agafat una força que com a mínim ha regirat l'ordre bipartidista regnant des de principis dels anys vuitanta.

Així, hem pogut veure com sectors dels moviments socials deixaven la seva antiga militància per noves formes d'activitat política; en altres ocasions han sigut partits ja existents anteriorment, que han aconseguit validar les seves propostes gràcies a l'augment de les contradiccions i la conseqüent conscienciació del poble; també ens hem trobat organitzacions amb programes caducs, canviant de colors i cadires per poder ser partícips de la “New Age” política, o fins i tot, i alhora el que sembla més preocupant, hem vist com la dreta s'hi ha sumat tot copiant les formes i erigint-se com un nou sector ciutadà indignat per les lògiques corruptes i partidistes del règim.

Assumint l'ampli ventall de propostes existents, hi ha quelcom que sembla repetir-se: tots participen d'una disputa per representar els moviments socials, tots es volen mostrar com la evolució lògica a la qual porten les lluites arrelades al 15-M. Així doncs, és de vital importància detenir-nos a analitzar aquest cicle institucional, ara que està arribant a la seva fi, per tal de no perdre'ns en les promeses de canvis ficticis, alhora que saber distingir les possibles portes que es puguin obrir.

Els límits de les lluites

Arrel d'unes declaracions d'Ada Colau, i del seu cercle proper de militància, en un moment donat es van començar a sentir veus que apuntaven a l'existència d'un sostre de vidre en els moviments socials. Segons aquest relat, les reivindicacions de les diferents lluites, s'han trobat amb un metafòric sostre de vidre que no els hi ha permès materialitzar-se en canvis legislatius. D'aquesta forma s'intenta evidenciar que per la via extraparlamentària, es poden desenvolupar iniciatives, però amb un impediment real d'aconseguir victòries. Aquest fet, porta a la necessitat de tenir representació a les institucions, ja que així un cop dins es podrien realitzar aquestes canvis.

L'exemple perfecte que s'utilitza per a escenificar això, es troba en la mateixa PAH. Segons l'alcalde de Barcelona "la PAH porta cinc anys lluitant per aconseguir uns mínims molt mínims com a dació en pagament, (...) malgrat aquest suport massiu, malgrat que les enquestes ens donen suport massivament, el sostre és clar, perquè la majoria absoluta del Partit Popular bloqueja absolutament unes mesures de mínims que, perquè s'aprovin, sí que passen per la capacitat legislativa de modificar lleis"[1].

Nosaltres pensem que aquest relat no deixa de ser una eina propagandística que han utilitzat certs cercles polítics per tal d'aconseguir quotes de poder, tot infravalorant la capacitat potencial dels moviments de base, i deixant-los en segon termini. Quelcom important a fer notar, és que la forma en com es configura aquest concepte, parteix d'un anàlisi molt superficial dels últims processos de lluita. Quan parlem de sostres de vidre, no estem fent més que parlar de límits. Com a tot límit, cal entendre quins factors són els que el construeixen, i quines són les línies que cal desenvolupar per tal de superar-lo.

Al nostre parer, els principals límits amb els quals s'ha tocat el cicle de lluites engegat arran de la crisi, està en la seva capacitat política i organitzativa. Quan parlem de capacitat política, volem fer notar la necessitat que els moviments populars esdevinguin un actor polític, és a dir, un agent amb un full de ruta propi, amb les seves propostes polítiques, ja sigui materialitzades en forma de reivindicacions com en iniciatives pròpies al marge de les institucions; és a dir, amb un programa comú en el qual treballar per tal de poder projectar-se i delimitar i assolir objectius. Cal superar la tradicional postura de reacció per tal de tenir un paper actiu en la societat. Per això, es necessari idear un projecte de país pel conjunt del territori així com un projecte de ciutat construïda des de fora i des de baix. Sense propostes tangibles, els moviments socials mai deixaran d'esdevenir múscul per a partits polítics, com descriurem més endavant.

Quan parlem de capacitat organitzativa, ens referim a un aspecte molt lligat a l'anterior. Els moviments populars estan dividits en diferents àmbits de lluita, ja sigui laboral, veïnal, feminista, ecologista, habitatge, etc. Aquest fet porta a que cada àmbit de lluita ha esdevingut un moviment en sí, és a dir, més que existir un moviment popular amb diferents fronts de lluita, ens trobem amb un conjunt de moviments amb relativa relació entre ells, més enllà de coordinacions temporals per engegar projectes concrets. D'aquesta manera, les carències organitzatives i polítiques esdevenen un peix que es mossega la cua, doncs l'una alimenta les mancances de l'altre.

Som conscients que aquesta situació no s'ha produït per falta de voluntat, doncs han sigut nombrosos els intents de caminar en aquesta línia, tants com els cops en que s'ha fracassat, però cal fer notar que existeixen un seguit de factors previs que ho han condicionat. Per aquest motiu, creiem que una tasca important a desenvolupar, és entendre els motius pels quals ens hem trobat amb aquest entrebanc. Encara que aquests són molts, n'hi ha un en concret que veiem necessari esmentar: la incapacitat de l'esquerra per traçar punts comuns.

Existeix certa tradició que ja sembla endèmica cap al grupuscularisme, la desconfiança i el buscar els interessos particulars per sobre dels comuns. Hem de saber distingir les organitzacions pròpies dels instruments més amplis, que són per essència més diversos ja

que han d'agrupar-hi diferents sensibilitats. És a dir, plantejar punts comuns és difícil si es fa sota paràmetres de tipus programàtic o identitari a una ideologia, hem d'assumir que existeixen una pluralitat d'identitats i lluites. Com volem aconseguir que el poble tingui prou força com per arrabassar-li concessions al govern, si ni tant sols els actors polítics que hi treballem ens podem posar d'acord en com fer-ho?

Aquests fets, units a la poca experiència dels moviments com el 15-M (hem de tenir present que des de les últimes lluites posteriors a la transició fins fa pocs anys, ha existit un desert contestatari molt gran, perdent-se una experiència important), han generat un precedent molt complicat per l'actual cicle de lluites.

Límits de les institucions

Com diem, els límits amb els quals ens hem trobat s'originen en la capacitat política i organitzativa, no en la falta de representació parlamentària, que és el que suposen les que ens han parlat de sostres de vidre. Encara així, s'ha de reconèixer que existeix un tercer factor que és important per avançar, ja que la força d'un moviment també està condicionada per la conjuntura en la qual es situa. Arribats a aquest punt, cal dir que és evident que les institucions tenen certa capacitat per incidir en la conjuntura en un curt i mig termini. Per aquest motiu, creiem que és positiu que siguin partits d'esquerres els que representin aquestes institucions, ja que el seu perfil els col·loca en una posició de sensibilitat real o obligada respecte als moviments populars. Però això no vol dir que l'Estat o els ajuntaments puguin ser agents del canvi gràcies a partits rupturistes, ans al contrari, ja que tenen el seu propi sostre de vidre, que no és més que el propi marc institucional en el qual es mouen.

A l'hora d'analitzar les institucions, s'ha de tenir present que el govern no és un agent autònom dins les estructures de poder, sinó que és una peça més d'un engranatge molt complex, on la pròpia legalitat que l'empara suposa un límit per qui governa. De fet, aquest és un dels fonaments del parlamentarisme -sistema que suposadament regeix l'ordenament polític avui en dia- a partir del qual la separació de poders assegura que les particularitats dels partits polítics no puguin afectar al conjunt del sistema. Així doncs, per moltes intencions de canvi que tingui un grup, quan arriba al poder es troba que el marge de maniobra que té és relatiu, assolint finalment el paper de gestor. L'exemple perfecte d'aquesta impossibilitat ens el mostra el procés sobiranista, on malgrat la voluntat d'uns partits de celebrar un referèndum, el propi entramat legal els hi impedeix.

Tanmateix, no hem d'oblidar que l'Estat és una eina feta per mantenir les estructures de poder pròpies del capitalisme, que com a societat de classes que és, funciona per enriquir a una minoria parasitària. De fet, no hem d'oblidar el pes que té l'estructura econòmica sobre la política. Els fils que mouen el món i que fan i desfan segons les seves necessitats, no es troben ni a la Moncloa ni al Palau de la Generalitat, sinó als despatxos de les elits econòmiques mundials, cosa que fa de la lluita pel poder una feina bastant més complicada del que ens diuen els nous experts en "trencar sostres de vidre". A vegades dóna la sensació que alguns partits obvien aquest fet en proposar fórmules que recorden a les de la socialdemocràcia de postguerra, les quals es situaven en una conjuntura ben diferent a l'actual (forta industrialització i pes important del comerç interior). Avui en dia, tenint el comerç mundial i les finances com a pilars, i encara més en una economia tant terciaritzada com la catalana, són totalment anacròniques les receptes econòmiques que es proposen,

gràcies a les quals pretenen suavitzar els efectes devastadors del capitalisme sense tocar-ne l'estructura.

Encara més, la pròpia necessitat de creixement i competència de l'economia actual, requereix que el centre de decisions ja no recaigui en l'estat nació, sinó en institucions superiors encarregades d'expandir i mantenir el projecte neoliberal. Així hem vist com la nostra capacitat d'autoabastiment, i amb ella, de sobirania, ha quedat lligada a les ajudes proporcionades pel centre econòmic europeu, cosa que encara limita més la capacitat de govern. L'exemple perfecte d'això és Grècia, on malgrat la voluntat de Syriza d'engegar unes polítiques econòmiques alternatives per fer front a la crisi, s'ha trobat amb la incapacitat real per realitzar-les.

Temptació realista

El nostre projecte polític, parteix d'impulsar els moviments populars per tal d'articular un poble fort que esdevingui un contrapoder. Per aquest motiu, creiem que cal una determinació col·lectiva dels diferents actors polítics per tal d'aconseguir construir les bases que permetin la construcció del poder popular. En aquest projecte, necessitem l'esforç de tota la militància, i creiem que l'onada d'aventures institucionals s'està enduent una bona part d'aquesta, i en molts casos la més preparada. Això és sens dubte un problema, ja que si per carències de les lluites el que fem és abandonar-les no podrem superar-les mai. Encara i així, creiem que el perill real al que ens enfrontem, no és tant la pèrdua de militants com l'absorció dels moviments dels quals participaven cap a lògiques pròpies de les institucions.

Com hem dit al punt anterior, els límits governamentals acaben condicionant els partits polítics. Aquests, conforme escalen en el sistema de representació parlamentària, es veuen obligats a reformular les seves postures polítiques per tal de poder encabir el seu projecte dins del marc en el qual es mouen. És a dir, existeix certa tensió realista que obliga a canviar el programa inicial, cosa que no és d'estranyar, ja que les posicions polítiques projectades sobre un full de ruta de construcció de contrapoders populars, no tenen cabuda dins del marc parlamentari.

L'exemple perfecte de la capacitat d'adaptació que genera aquesta temptació realista, podem observar-la perfectament en la trajectòria de Podem, que de tots els partits d'aquesta nova onada ha sigut el que ha aconseguit major ressò i representació. No és el mateix el Podem previ a les eleccions al parlament europeu, que el que guanya les enquestes del CIS o el que prepara les eleccions autonòmiques i generals. Del Podem que proposa impagaments del deute i la renda bàsica al de l'actualitat no han passat més que un grapat de mesos, però suficients perquè l'esperança de vot l'obligui a replantejar-se fer propostes "oportunes" pels càrrecs als quals aspiren.

Som conscients que aquest no és un fet desconegut, més aviat està totalment a l'ordre del dia en els debats d'alguns sectors proinstitucionals. De fet, hi ha diverses propostes llençades per tal d'esquivar-lo, com la democràcia interna, el partit representant dels moviments socials, la limitació de mandats, etc. Encara així, cal recordar que malgrat potenciar tot aquest seguit de fórmules, altres partits han acabat prenent el mateix camí. És el cas dels Verds a Alemanya. Un partit plantejat com a representació institucional de tot un

moviment ben organitzat (la fórmula utilitzada era definida com el moviment amb dues potes), amb una estructura interna democràtica dissenyada per a obligar als càrrecs a seguir els mandats de la base, etc. Però, el cert és que aquest partit va poder aguantar la seva versió original mentre va tenir un paper d'oposició pràcticament extraparlamentària, però conforme va anar assolint quotes de poder, ni la democràcia interna ni el moviment de carrer van poder seguir el ritme parlamentari. Així que el resultat no va ser ben bé l'esperat, convertint-se un partit social-liberal com qualsevol altre.

Tanmateix, el fet de que els partits rupturistes esdevinguin caricatures del que pretenien, no té perquè ser un problema en sí. Més aviat, el que realment és un problema és que depenent de la capacitat d'influència que tingui aquest partit sobre els moviments de base, aquests acaben acompanyant-lo en el seu viratge i, per tant, perdent la seva radicalitat inicial. Això es totalment lògic, ja que el partit ha passat de ser oposició combativa a ser part del sistema contra el qual combatia, i requereix que les lluites s'emmotllin a les seves necessitats. D'aquesta manera, els moviments de carrer acaben seguint la lògica realista pròpia d'un marc que no és el seu: l'institucional.

Si observem la transició, podem veure com la capacitat d'influència -posterior a les guerres entre grupuscles pel control de l'hegemonia dels moviments populars- dels partits tradicionalment d'esquerres, aconsegueix desarticular-los conforme aquests van guanyant cadires dins del repartiment de poders -o, fins i tot, en l'intent de participar-hi, tal és el cas del PCE que sense guanyar res o poc a canvi, va aconseguir canalitzar el moviment obrer cap a postures de recuperació institucional.

Cal assenyalar també, que el perill que això comporta suposa permetre regenerar-se al règim en moments de tensió social. Podem observar-ho a Grècia, on gràcies a que el govern està representat per un partit com Syriza, les elits europees han pogut imposar les mesures d'austeritat més fortes d'aquest cicle de crisi, sense que hi hagi un contrapès al carrer de contestació social.

Resumint: l'entrada a les institucions capgira el programa de qualsevol organització política. D'aquesta manera podem afirmar que no es poden canviar les institucions de l'estat, sinó que més aviat són aquestes les que et canvien.

Relació partits-moviments

Un cop dit tot això, la pregunta òbvia que se'ns presenta fa referència al tipus de relació que han d'establir els moviments socials amb tots aquests partits. Per nosaltres la resposta és clara: la relació ha de ser de tensió.

L'estratègia política principal en tot moviment revolucionari és l'acumulació de forces, i per nosaltres l'agent que ha d'aplicar aquesta força és el poble fort a partir del poder popular. Com hem dit abans, l'administració estatal és una estructura feta per sostenir les relacions pròpies del capitalisme. Conseqüentment, si els moviments populars adopten un caràcter revolucionari, la seva lluita passa inevitablement per combatre aquestes estructures, ja que no deixen de representar el poder contra el que lluiten. Així doncs, el nostre projecte de poder popular, no pretén crear organitzacions civils que serveixin com a bases de suport al govern, si no l'organització directa del poble que li serveix per a socialitzar aquest poder, i que el capacita per construir les eines fonamentals que esdevinguin la bastida d'una nova

societat.

Per aquest motiu, creiem que els moviments populars han de tenir un full de ruta propi, al marge del que tinguin els partits. De totes les qüestions esmentades en aquest text, considerem que aquesta és la de major importància. Sigui com sigui, el moviment ha de ser totalment autònom, cap partit ha de representar-lo al govern. Sempre hi hauran sectors que vulguin aventurar-se en el salt institucional, això no ho podrem evitar, però no podem permetre que cíclicament aquests s'emportin per davant el que s'hagi aconseguit (per poc que sigui). Però, tal i com dèiem abans, per aquest motiu hem d'aprofundir en la nostra capacitat política i organitzativa, ja que sense aquests factors mai aconseguirem que el pes de les lluites es mantingui al carrer.

Cal aclarir que tot això no ens ha de portar a adoptar la clàssica postura de concebre qualsevol tipus de partit o candidatura com l'enemic de classe. De fet, som conscients de què poden existir partits amb els que compartim alguns objectius, o d'altres amb els que compartim certes estratègies o tàctiques. Encara que lògicament la tònica és que no hi compartim res. Així doncs, en el cas que hi hagi en les institucions partits propers als moviments socials, creiem que no s'han de tancar portes. Més aviat al contrari, s'ha de saber aprofitar les oportunitats que tinguem per arrabassar als diferents governs tot allò que ens ajudi a avançar en l'acumulació de poder. L'important aquí, és que han de ser els moviments socials qui controlin als partits, a través de la seva capacitat de pressió, i no els partits als moviments, gràcies a la seva persuasió.

Joaquim Gimeno, militant d'Embat, organització llibertària de Catalunya.

<https://ppcc.lahaine.org/cap-a-la-construccio-del>